

OBSAH

<i>Otakar Klíma: DĚJINY AVESTSKÉ, STAROPERSKÉ A STŘEDOPERSKÉ LITERATURY</i>	15
<i>Stará východoiránská kultura</i>	17
Počátky iránské vzdělanosti 17 — První státy 18 — Zarathuštra 18 — Avesta 21 — Gáthy 21 — Jasna, Visprat 21 — Jašty 22 — Vidévdát 25 — Menší texty 27 — Tradice o vzniku Avesty 28 — Počátky iránské filologie. Význam Avesty 28	
<i>Vzdělanost starých Medů a Peršanů</i>	30
Medové a Peršané 30 — Achaimenovci. Povaha vlády a jazyky v jejich říši 30 — Nápisy achaimenovské 32 — Stopy ztraceného písemnictví 34 — Poznání staré perštiny v Evropě 34	
<i>Doba střední</i>	35
<i>Arsakovci</i>	35
Alexander Veliký. Seleukovci. Parthové 35 — Slovesná tvorba v době parthské 36 — Nejstarší památky středoperské 36 — Středoiránské dialekty 38 — Mince doby předsásánovské 38	
<i>Sásánovci</i>	39
Nápisy 39 — Ostatní památky. Pečetí. Gemmy. Mince. Dokumenty 41 — Středoperská knižní literatura 41 — Pahlavské písemnictví 41 — Středoperské překlady Avesty (Zand) 42 — Náboženská literatura pahlavská 43 — Náboženské texty 43 — Handarzy. Literatura moralisující, apokalyptická a eschatologická 44 — Sbírký tradic a polemiky 46 — Literatura světského obsahu 50 — Historická beletrie 50 — Naučná díla o věcech státních 51 — Spisy právnícké. Papyry 53 — Frahangy 54 — Poesie v době středoperské. Lyrika a hudba 54 — Cizí vlivy v perské literatuře 58 — Perské vlivy v jiných písemnictvích 59 — Písemnictví v posledním století doby sásánovské 59 — Památky sektářů a jinověrců. Zurvanismus. Křesťanství 61 — Středoiránské rukopisy 62 — Středoasijské nálezy 63 — Manichejské památky 63 — Písemnictví soghdské 64 — Zbytky chórazmské literatury 65 — Literatura sacká 65	
<i>Doba přechodu k novoperské literatuře</i>	67
Pronikání islámu a arabštiny a počátky nové perštiny 67	
<i>Jan Rypka: DĚJINY NOVOPERSKÉ LITERATURY AŽ DO ZAČÁTKU XX. STOLETÍ</i>	69

Zásadní 71 — Postavení jazyka 71 — Novoperský jazyk (darí) 71 — Arabšice novoperštiny 73 — Dialekty v poměru k novoperské literatuře 74 — Národní individualita 74 — Sjednocovací myšlenka a naopak regionalismus 74 — Náboženská blouznění a jejich podstata 75 — Ší'a 76 — Tolerance novoperské poesie 76 — Přízřívovost a pozdní evropské 76 — Umělecké citění, příroda a pradávny sklon k poesii 77 — Duch islámu 78 — Vzájemný poměr poesie a prosy. Literárně historické úkoly 79 — Vliv súfiismu 79 — Nedostatek humoru; „satira“ 80 — Vliv despocie a feudalismu 81 — Excesivnost 81 — Eros a jeho výraz: alegorie a symbolika, abstraktní ráz lyriky, homosexu alita 81 — Konservatismus a konvence novoperské literatury 83 — Neměnná podstata feudalismu 83 — Oficiální islám jako brzdicí složka 84 — Konservatismus východního názoru o vzájemném poměru slova a myšlenky 84 — Obtíže Západu v porozumění klasiky novoperské 85 — Geniové a epigoni; škola evropská 86

Převaha poesie 87 — Forma vnější 87 — Základní pojetí 87 — Metrika 87 Rým a básnické druhy: druhy lyrické (qasida, ghazal, qit'a, rubá'í, fard, strofika, mustazád, istiqbál), obsah lyrických forem, forma epiky a didaktiky 88 — Formální rigorosita; vhodnost systému 92 — Tachallus 93 — Vnitřní forma básnická 93 — Typické příkrasy, přemíra rétorického umění 94 — Učené předpoklady 95 — Zvláštnosti myšlenkového sledu 95 — Zřemeslnění formy, zjev známý též odjinud 96 — Postoj starší orientalistiky 96 — Perspektiva starých forem do moderního života 96 — Exklusivita básnictví 97 — Povaha básnickova zážitku 97 — Svěraz novoperského básnictví 97 — Básnická centra a periodisace 100

Pojem novoperské literatury	102
Básnické slohy (způsoby) v pojetí a) M. Bahára, b) S. Nafísiho	103
Literární vývoj na základě politicko-historické posloupnosti	106
Muhammada Bahára periodisace prosy podle slohu	108
Periodisace podle Zarra.	109
Prameny, z nichž čerpají dějiny novoperské literatury.	110

Arabská okupace 111 — Zachování staré kultury, způsoby jejího pokračování 113 — Existence poesie středoperské 115 — První doklady novoperských veršů, kontinuita středoperského verše s novoperským 117 — Básníci z doby Táhirovců a Saffárovců 118 — Perští autoři v arabské literatuře 119

Slovesnost okolo Sámánovců 122 — Navázání persky píšících básníků na soudobé básnictví arabské a jeho charakter; podstatné rysy nejranější periody

novoperské poesie 122 — Některá jména 124 — Rúdákí, (Daqíqí), Kisáí 125 — Provinciiální básníci na dvorech Ái-i Muhtádž, Zijárovců a Bújovců 126 — Charakteristika první periody 127 — Nejstarší památky 128 — Nejstarší prosy včetně Avicenny a al-Bírúniho 129 — Epická tradice íránská 130 — Daqíqí 131 — <i>Firdausí</i> 132 — Epopeje okolo Šáh-náme a) bohatýrsko-epické (Asadího Garšáp-náme), b) polohistorické, náboženské a historické; výtahy ze Šáh-náme, překlady, zpracování 138 — Perští autoři v arabské literatuře (850/1000) 142	
<i>Ghazenská perioda</i> e	143
Jamínu'd-daule Sultán Mahmúd Ghazenský 143 — Mahmúduv postoj k literatuře 143 — Panegyrikové Mahmúdovi a nástupců: 'Unsurí a jeho škola: 'Asdzadí, Farruchí. Minúčihrí 144 — Romantický epos: Fachru'd-dín As'ad Gurgání 147 — <i>Avicenna</i> , jeho význam a vliv 149	
<i>Saldžuovská perioda</i>	151
Vzestup panegyriky za sultána Sandžara a v rozdělení panství 152 — <i>Násir-i Chusrau</i> 152 — Panegyrikové: (ázarbájdžánský) Qatrán, (indicko-ghazenští) Mas'úd-i Sa'd-i Salmán a Abu'l-Faradž Rúní, (saldžuovští) Anvarí a Mahsíti, (buchárský) 'Am'aq, (chwárazmíjský) Rašíd Vatvát 155 — Škola ázarbájdžánská: Panegyrikové: Abu'l-'Alá, Cháqání, Mudžíru'd-dín, Falakí, východní Íránci Asír a Zahír-i Fárjábí 159 — <i>Epik Nizámí</i> a jeho napodobitelé (Amír Chusrau a Maktabi) 165 — Škola isfahánská: Džamálu'd-dín, Kamálu'd-dín Ismá'il 168 — Satirik Súzání 169	
<i>Súfiismus</i>	170
Vznik, vývoj a ideologie súfiismu 170 — Skupiny a školy 173 — Súfijská symbolika 174 — Klady a záporný súfiismus 175 — Básníci čtyřverší: Abú-Sa'íd i. Abi'l-chajr, Bábá Kúhí, Bábá Táhir, 'Urján, Ansarí, Bábá Afzal 176 — ' <i>Omar Chajjám</i> 178 — <i>Velcí súfiové</i> : Sanáí, 'Attár, Maulaví 182 — Prosa saldžuovské periody V.—VI./XI.—XII. stol. 186 — Na rozhraní vědy a beletrie: obsahu a) mystického, b) ethického, c) literárně essayistického 186 — Beletrie (Kalíla a Dimna, Marzbán-náme), maqámy 188 — Historické prosy 189 — Íránci píšící arabsky (1000—1200) 190	
<i>Mongolové</i>	191
Indoperská slovesnost: Amír Chusrau 193 — Vzestup ghazalu: <i>Sa'dí</i> 195 — Sá'dího vrstevníci: Imámí, Hamgar, Humám; theoretici súfiismu: Bábá Afzal, Husajní Sádát, Mahmúd Šabistari; básníci: Auhadí z Marághy a Auhadí z Kirmánu; extatik 'Íráqí 199 — Nizarí 200 — Panegyrici různých menších dvorů: Chwádžú, Ibn-i Jamín, Salmán ze Sáve 200 — Lyrik Kamál Chudžandí a jeho přítel mystik Maghribí 202 — <i>Háfiz</i> , kulminace ghazalu 203 — Okolí Háfizovo v Širázu: satirici 'Ubajd-i Zákání, Busháq, Qáří; ohlas Háfize v Transoxanii: Násir, 'Ismat 210	
<i>Tímúr a jeho následníci</i>	213
Kulturní a literární život tímúrovského věku: Harát 213 — Lyrika a epika za Tímúrovců 216 — <i>Džámí</i> 218 — Mimo Harát: Bábá Fighání a jeho vliv, Lisání 219	

<i>Safijovci (Safavi)</i>	221
Literatura této epochy 222 — Indický sloh 224 — Klasicisté 225 — Safijovští básníci: Zamíří a možná reperkuse z osmánské slovesnosti (Šahr-angíz); Muhtašam, paskvilant Hajratí, 'Urfí a j.; Šifáí a jeho skupina 226 — Další rozvoj indického způsobu: Zuhúrí, Tálíb, Kalím a j.; epik Zulálí 228 — Sáíb, Šaukat, Bídíl 229	
<i>Neklidné XII./XVIII. století</i>	230
Šíráz, politické centrum v 2. pol. XII./XVIII. st., ale „návrát“ v Isfahánu 231 — Hazín 232 — Šiháb 233 — Krásná a tomu příbuzná prosa (VII.—XII./XIII.—XVIII. století) 233 — Dva slohové proudy: přemrštěnost a prostší způsob 234 — Husajn Vá'iz; etikové 235 — Vassáf a jeho napodobitel Mahdí-chán 236 — Indická essayistika: inšá, „listáře, vzory dopisů“, tazkirý a pod. 237 — Beletrie 238 — Nauka 238	
<i>XIII./XIX. století</i>	240
Charakteristika XIII./XIX. století: qádžárské sjednocení Persie, nehybnost starých řádů, interference kapitalistických velmocí 240 — Trvání epigonského „návratu“ s tendencí k prostotě 242 — 1800—1830. Panegyrici na pozlátkovém dvoře Fath-'Alí-Šáha: Saháb, Sabá, Našát, Midžmar 243 — 1830—1850. Panegyrici: Qádání, Visál (a synové), Furúghí 246 — Reakce proti společenskému rozkladu: Jaghmá 249 — První reformátor prosy Qáim-maqám. Deníky Násiru'd-dínovy a jejich význam 250 — Druhá polovina XIII./XIX. století: Doba Násiru'd-dína-šáha, posledního despoty; reformy 251 — Tisk, noviny 252 — Dáru'l-funún a jeho první ředitel Rizá-qulí-chán Hidájat 254 — Rozvoj naučné prosy; překlady ze západních literatur 255 — Popularisační tendence a rusofilská reakce proti západnictví: Tálíbúf 257 — Hádí Sabzaváří, jediný filosof XIX. st. 258 — Klasicismus v básnictví s ohlasy nové doby: Sípíhr, Humá, Surúš, Šajbání, Šúríde, Adíb Nišápúrí 258 — Adíbu'l-mamálik, klasicista formou, modernista obsahem 261	
Poznámky	262
<i>Věra Kubičková: NOVOPERSKÁ LITERATURA XX. STOLETÍ</i>	269
<i>Boje o konstituci a pád Qádžárů 1896—1921</i>	271
Revoluční zvraty na Předním Východě 271 — Perští vlastenci a jejich zápas o ústavu 271 — Další etapy zápasu 272 — První světová válka a její odraz v Íráně 273 — Změna tradičního postavení básníka i úlohy jeho díla 274 — Charakter literární tvorby v období revolučních bojů 275 — Kritika současného stavu Persie a předrevoluční tisk 275 — Perští vlastenci v zahraničí a jejich literární práce 276 — Úloha novin v zápase o konstituci 277 — Současné deníky 278 — Ostatní periodika a jejich význam v literárním dění 278 — Rozpuštění sněmu a jeho ohlas v tisku 280 — Úloha básníků v údobí politických zvratů: 'Aríf Qazvíní, Malíku's-šu'ará Bahár, Jahjá Daulatábádí, Adíb Píšaváří, Dža'far Chamnáí 281 — Počátky perské krásné prosy 285 — Vlivy, jež utvářely perskou prosu 285 — Sijáh-atnáme-i Ibráhím Beg 286 — První perské romány, jejich tematika a forma 287	

<i>Založení dynastie Pahlavi — Šáh Rizá</i>	290
Povstání Rizá-chánovo 290 — Cesta k diktatuře 291 — Dědičná dynastie Pahlavi 292 — Problematika literární tvorby za vlády Rizovy 292 — Charakter literárních časopisů a tisku v letech 1921—1941 293 — Řešení otázek básnických stylů 293 — Postavení prosy v perské slovesné tvorbě 294 — Okruh Armaghánu a literární revue 294 — Významnější časopisy a jejich ráz 295 — Perský tisk v zahraničí 296 — Vývoj básnické prosy: Muhammad 'Alí Džamál-záde, M. M. Kázimí, 'Abbás Chalílí, Hasan-chán N. Badí', 'A. A. Šaríf, R. Safaví, H. 'A. Kamálí, 'A. M. Ázád, Jahjá Qaríb, Púr-i Kášání 296 — Poesie a básníci za vlády Rizovy: Púr-i Dávúd, M. R. 'Išqí, Íradž-mírzá, Parvín I'tisámí, Rašid-i Jásimí, Nímá, M. Iqbál 302	
<i>Směry a proudy doby nejnovější od r. 1941</i>	307
Abdikace Rizá šáha, vzkříšení stranického života 307 — Založení strany Túde 307 — Charakter literárních časopisů 308 — Nové problémy slovesné tvorby 309 — Poesie současného Íránu: A. Q. Láhúti, M. Šajbání, 'Alí Gilání, F. Gurgání, F. Jazdí, Parvín Gún-ábádí, Šahnáz 'Ilámí, Ra'dí, F. Tavallalí, Gulčín atd. 310 — Hlavní směry nejnovější perské prosy: H. R. Ádamíjat, Š. Partau, M. 'A. Chalílí, H. Masrúr, M. T. Kardání, M. Hidžází, Sádiq Hidájat, Sa'íd Nafisí, Biházín, Buzurg 'Alaví, Sádiq Čúbak, 'Alí Daští, Džalál Á-i Ahmad 313	
Poznámky	320
<i>Jan Rypka: PŘEHLED TÁDŽICKÉ LITERATURY</i>	321
Úvodní poznámky	323
<i>Do revoluce</i>	323
Od nástupu islámu do poloviny XIX. století 323 — XVI. stol.: Binái; kritika společnosti: Vásifí, Mušfiqí 324 — Vzájemné boje dervíšských řádů 326 — XVII. stol.: Kritika společnosti z řad měského obyvatelstva: Sajjidá 326 — Dvorní poesie 327 — XVII.—XVIII. stol.: Dervíšská poesie 327 — Indický směr: Šaukat 327 — Básník protestu Bídil (Bí-dil) 328 — XIX. stol.: Memoáry Hakím-chána Túry, básníci epigoni 329 — Od poloviny XIX. stol. 329 — Vliv Ruska a počátky džadidismu, Ahmad Kalla a jeho škola: směr velkoburžoasní 330 — Směr maloburžoasní 331	
<i>Po revoluci</i>	332
Revoluce ve střední Asii až do ustavení Tádžické SSR 332 — První básníci Revoluce; protisměr nacionálně buržoasních džadidů 332 — Ajní 333 — 1919—1929: Charakterističtí představitelé 334 — 1929—1939: Charakteristika a hlavní představitelé 334 — Odchovanci komsomolu 336 — Básníci z údobí válečného 337 — Rozkvět po válce 337 — Celkový stav sovětsko-tádžické kultury 339	
Rámcový přehled podle J. E. BerteIse	340
Poznámky	343
<i>Jiří Cejpek: ÍRÁNSKÁ LIDOVÁ TVOŘIVOST</i>	343
Úvod. Odlišnost íránské lidové tvořivosti od literatury umělé 345 — Vývojové tendence íránské lidové tvořivosti 346 — Význam lidové tvořivosti 347	

<i>Íránská epika</i>	349
Íránské epické náměty u antických autorů 349 — Íránské epické náměty období předislámských 350 — Íránské náměty, které přešly do literatury arabské 352 — Epická cyklistace a její význam v lidové tvořivosti 353 — Nartské pověsti a jejich význam 357 — Gúrughlí a ostatní náměty lidové epiky 358 — Romantika v lidové epice 362 — Dástány, jejich vývoj a souvislosti 365	
<i>Íránská zábavná literatura</i>	366
Bajky, zejména Kalíla a Dimna 366 — Zrcadla a jiná zábavně poučná literatura 366 — Íránský element v Tisíc a jedné noci i jiných sbírkách 367 — Lidové pohádky íránské a jejich problematika 369 — Lidový humor íránský 374	
<i>Prostonárodní písemnictví</i>	375
Lidové knihy — východisko špalíčeků 375 — Špalíčková literatura — lidové tisky 376 — Fantastické romány špalíčkové 376 — Špalíčková novela 377 — Pohádkové špalíčky 378 — Snáře a astrologické i hadačské pomůcky 379	
<i>Vliv lidové tvořivosti v moderní literatuře perské a tádžické</i>	379
<i>Prostonárodní náboženská literatura</i>	380
Prostonárodní náboženská literatura a lidová tvořivost 380 — Prostonárodní náboženská literatura východiskem lidového dramatu 381	
<i>Lidová dramatická tvořivost</i>	382
Ta'zije a jiné náboženské obřady, jejich vývoj 382 — 'Umar kušan, náboženská parodie a fraška 384 — Prostonárodní lidová fraška 385 — Lidová kejklířská a jejich produkce 385 — Stínové divadlo 386 — Maňáskové divadlo 387 — Loutkové divadlo 388 — Moderní dramatické umění a jeho kořeny v lidové tvořivosti 389	
<i>Lidová poesie</i>	390
Lidová čtyřverší 390 — Lidové písně lyrické i epické 391 — Lidové kuplety a říkání 394	
<i>Hádky a příslovi</i>	394
Závěrem	396
Poznámky	398
<i>Ivan Hrbek: PŘEHLED DYNASTIÍ</i>	403
<i>Bibliografie</i>	411
<i>Abecední výčet</i>	459
<i>Zkratky</i>	461
<i>Seznam obrazových příloh</i>	463
<i>Obrazové přílohy</i>	za str. 464
<i>Rejstřík</i>	465